

VESZELSZKI ÁGNES ÉS FALYUNA NÓRA
SZERKESZTÉSÉBEN

TUDOMÁNY- KOMMUNIKÁCIÓ 2.0

ABSZTRAKTKÖTET

Tudománykommunikáció 2.0

Absztraktkötet

Szerkesztette:

Veszelszki Ágnes és Falyuna Nóra

Budapesti Corvinus Egyetem, 2020

Tudománykommunikáció 2.0 konferencia

RENDEZŐ: TudCom tudománykommunikációs kutatócsoport
Budapesti Corvinus Egyetem
Kommunikáció és Szociológia Intézet
Kommunikáció- és Médiatudomány Tanszék

IDŐPONT: 2020 ősze

HELYSZÍN: 1093 Budapest, Közraktár u. 4-6.

SZERVEZŐBIZOTTSÁG:

Veszelszki Ágnes és Falyuna Nóra

SZAKMAI BIZOTTSÁG:

Aczél Petra, Kárpáti Andrea, Sass Judit, Veszelszki Ágnes

Veszelszki Ágnes és Falyuna Nóra (szerk.)
Tudománykommunikáció 2.0. Absztraktkötet
Budapesti Corvinus Egyetem Kommunikáció és Szociológia Intézet
Kommunikáció- és Médiatudomány Tanszék
Budapest, 2020.

© A szerzők és a szerkesztők

ISBN 978-963-503-838-1

e-ISBN 978-963-503-839-8

Előszó

A Budapesti Corvinus Egyetem Kommunikáció és Szociológia Intézete és az ugyanitt működő TudCom tudománykommunikációs kutatócsoport 2018 májusában rendezte meg az első, a témába széles körű betekintést adó, nagy visszhangot kiváltó, első Tudománykommunikáció konferenciát, amelynek eredményeiből két tematikus folyóiratszám is megjelent (a *Jel-Kép* 2018/4. és a *Filológia.hu* folyóirat 2019/1-2. száma). A szervezők a második konferencián – amint ezt a címben is szereplő 2.0 kitétel jelzi – az online tudománykommunikációra kívánják helyezni a hangsúlyt. A tanácskozáson kifejezetten olyan elemzések, a tudománykommunikáció elméleti és/vagy gyakorlati repertoárját gazdagító vizsgálatok jelennek meg, amelyekben kiemelt szerep jut a változó kommunikációs környezetnek, az újmédiának és az újabb kommunikációs eszközöknek. Poszterelőadások formájában tudománykommunikációs (jó)gyakorlatok bemutatására is lesz lehetőség.

Kisebbségi változtatásokkal ezzel a szöveggel hirdettük meg 2019 őszén a második tudománykommunikáció témájú konferenciánkat 2020 májusára. A 2020 elején megjelent koronavírus-járvány azonban felülírta a terveinket. Azt, hogy a megszokott cselekedeteinket meg kell változtatnunk, nem könnyű elfogadni. Az egész világra kiterjedő bezár(köz)ás szinte példa nélküli intézkedés: leáll vagy megritkul a közösségi közlekedés, az emberek nagy többsége – aki teheti – otthonról dolgozik, és csak nyomós indokkal hagyja el az otthonát, a tavasszal szokásos kirándulásokat-utazásokat le kell mondani, el kell halasztani.

A konferenciánk időpontját elsők között módosítottuk. A témából adódóan is felmerült ugyan egyfajta póteszközként, konferencia-kárpótlásként a virtuális meghirdetés lehetősége – de minden rendszeres konferencia-résztevő tudja, hogy a tartalmas és lényegretörő előadások mellett a tudományos kommunikációt ténylegesen működtető szakmai kapcsolat a tanácskozás szüneteiben köttetik. Abban a reményben adjuk ezzel az absztraktkötet műfajához nem illeszkedő bevezetővel az olvasók kezébe e kiadványt éppen a rendezvény eredeti napján, hogy bár néhány hónappal később, de találkozunk személyesen az offline Tudománykommunikáció 2.0 konferencián.

Budapest, 2020. május 8-án

Veszelszki Ágnes és Falyuna Nóra

Plenáris előadások

ACZÉL PETRA

Féljünk vagy aggódjunk? Tudománykommunikáció a jövőről

Képekbe olvadó emberi kéz mozgatja az információdarabkákat a vibráló interaktív felületen, amely önmagát frissíti, és amely bármely kérdésre válaszol – így képzelte el Steven Spielberg 2054-et, legalábbis a *Különvélemény* című filmjében. Hogy a közel húszéves opusz reális jövőképet fessen a nézők elé, a rendező 15 tudóst hívott el a forgatást megelőző évben, hogy három napra összezárva őket a lehető legvalószínűbben legyen vizionárius. És valóban, a különleges hangulatú film óriás „érintőképernyői”, a biológiai és digitális összeolvadása pontos előrejelzésnek bizonyult. Jóval hamarabb, a film 2002-es bemutatója után már öt évvel Steve Jobs celebrálta az első érintőképernyős iPhone bevezetését a piacra. A jövő, amely évszázadokkal ezelőtt a jósök, látnokok és próféták, az apokalipszis-irodalom témája volt, mára a tudósok szakterületévé vált. 2019 őszén éppen azon borzongtunk, hogyan fog a jövő irodai dolgozója kinézni – még nem látva, mit hoz a második évezred második évtizedének eleje. Az Emma névre keresztelt jövőbeli munkaerőmodellt egy „viselkedési futurista”, William Higham segítségével dolgozták ki, hogy így magán viselhesse a technika fejlődésének összes várható következményét: a bevérzett szemeket, a púpos hátat, a mozgáshiánytól ödémás bokákat és a levegőtlen irodákban töltött idő miatti fehér bőrt. Emma közös várható sorsunk okán adott borzongásra lehetőséget, példázva, hogy komoly hírértéke van annak, ami lesz – nemcsak azért, mert félhetünk tőle, egyfajta jövősokkban (Toffler 1970), hanem azért is, mert bizonyíthatóan figyelmünk egyre inkább a jövő felé fordul (Michel et al. 2011), sőt, egyes kutatók szerint pszichénk és viselkedésünk is (Seligman et al. 2016). Mindezek alapján azt mondhatjuk, hogy a jövőnarratíváink kialakításánál gyakran támaszkodunk a tudomány megközelítéseire, és várható, hogy ez leginkább félelmeinket táplálja majd. Azokat a félelmeket, amelyeket már a jelenre nézve sem mindig alapoznak meg a fellelhető, megismerhető tények (Rosling 2018). Az előadás célja, hogy a korunkat meghatározó populáris-tudományos jövőnarratívák, a jövőtől való félelmeink okainak tárgyalása mellett feltárja a tudományos (alapú) diskurzusok jövőorientáltságának kommunikációs jellemzőit, a fentihez hasonló példákon keresztül. Célja egyúttal, hogy a szcenáriókészítés folyamatából kiragadott állítások torzító, félrevezető jellegére, egyfajta 'future fake' jelenségkörre is rávilágítson.

Michel, J.-B. et al. 2011: Quantitative Analysis of Culture Using Millions of Digitized Books. *Science* 331/6014: 176–182.
Seligman, M. E. – Railton, P. – Baumeister, Roy F. – Sripada, C. 2016: *Homo Prospectus*. New York: Oxford University Press.
Rosling, Hans 2018. *Factfulness*. New York: Flatiron Books.
Toffler, Alvin 1970. *Future Shock*. New York: Random House.

*Budapesti Corvinus Egyetem Kommunikáció és Szociológia Intézet,
intézetigazgató egyetemi tanár
petra.aczel@uni-corvinus.hu*

KISS LÁSZLÓ

Tudósok a médiában:

összefüggés(ek) a tudományos produktivitás és a médianépszerűség között

A tudományos kutatók produktivitását általában a publikációik számával jellemezzük, ami természettudósok esetében a szakfolyóiratokban megjelent cikkek számát jelenti. Más tudományterületeken a szakcikkek mellett a könyvek, monográfiák, egyéb szakmai produktumok száma jellemzi az adott kutató eredményességét. De felvetődik a kérdés, hogy mindez hogyan jelentkezik a kutatók társadalmi ismertségében. Mennyire figyel fel a média egy szakterület nemzetközileg kiemelkedő képviselőjére? Miként lehet jellemezni a médianépszerűséget, és hogyan kapcsolódik egy tudós hétköznapi megjelenéseihez a tudományos eredményessége? Egy brit asztroblogger 2010-ben vetette fel (W1) a csillagászatban szokásos Hertzsprung–Russell-diagram (HR-diagram) analógiájára a kutatók jellemzését a szakpublikációs aktivitás és a kutató nevére kapott Google-találatok száma közötti összefüggés alapján. Az alaphipotézis szerint a kutatók többségére elég egyértelmű korrelációt várunk a tudományos produktivitás és a weben való megjelenés gyakorisága között, míg bizonyos esetekben kevés cikk mellett is tapasztalhatunk nagy webes ismertséget („médiatudósok”), más kutatók pedig viszonylag nagy tudományos produktivitás mellett sem képesek jelentősebb médiaérdeklődést kiváltani („sötét tudósok”). Az előadás ezt a hipotézist járja körbe néhány reprezentatív tudományterület képviselői tevékenységének elemzésével. A vizsgálathoz feltérképeztük a kiválasztott diszciplínákra az MTA köztestületi adatbázisában szereplő kutatók publikációs mutatóinak eloszlását az MTMT adatbázisára alapozva, illetve a médiabeli megjelenések gyakoriságát a Google-találatok száma alapján. Kitérünk a módszertani nehézségekre (pl. névazonosságok kezelésére a Google-keresésekben), illetve kísérletet teszünk a tudományterületi sajátosságok elkülönítésére. Bemutatjuk empirikus adatok alapján azokat a tudományterületeket, amelyek nagy médianyilvánosságot képesek kiváltani, és ajánlásokat fogalmazunk meg a kisebb közérdeklődést kiváltó területek képviselői számára a „médiacsend” áttörési lehetőségeire.

W1 = <https://www.strudel.org.uk/blog/astro/000943.shtml>

Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, főigazgató, akadémikus
kiss.laszlo@csfk.mta.hu

ZEMPLÉN GÁBOR

Tudománykommunikáció és felelősség a visszhangkamrák korában

Az előadás kiindulópontja Warren Weaver 1948-as tanulmánya, amely igen korán felhívta a figyelmet a komplexitás és a tudománykommunikáció jelentőségére. Weaver egyfelől amellet érvelt, hogy a tudománynak az elkövetkező ötven évben meg kell tanulnia kezelni a szervezett komplexitás problémáit, másfelől kiemelte: „A hatalmas szakadékot, amely annyira fenyegetően tátong az ember hatalma és a hatalom bölcs felhasználásának képessége között, csak nagy és sokféle törekvéssel lehet áthidalni. Javítani kell az egyén és a csoportok viselkedésének megértését. Javítani kell a különböző nyelvű és kultúrájú népek közötti kommunikációt, valamint a különböző érdekeket képviselők közöttit, akik azonos nyelvet gyakran veszélyesen eltérő jelentésekkel használnak. [...] Ezen lépések egyike sem érhető el, amennyiben az emberek nem értik, hogy mi ténylegesen a tudomány; minden előrehaladást egy olyan világban kell elérni, amelyben a modern tudomány elkerülhetetlen, egyre növekvő hatású” (Weaver 1948). Az ember képessége, hogy megváltoztassa környezetét jelentősen nőtt, sokkal jobban ismerjük az egyének és csoportok viselkedését, de vajon az emberek jobban értik-e, hogy mi „ténylegesen” a tudomány? Társadalmainkban csökken az intézményekbe vetett bizalom, erősödik a véleménypolarizáció és a tudományellenes nézetek is erőteljesen terjednek. Az előadás a kommunikátor és a tartalomfogyasztó felelősségének kérdését vizsgálja visszhangkamrák és a platformkapitalizmus korában.

Weaver, Warren 1948: Science and Complexity. *American Scientist* 36/4: 536–544.

*ELTE GTI Érvélelmélet és Marketing Tanszék, egyetemi tanár;
BTK Filozófiai Intézet, Lendület „Morál és Tudomány” Kutatócsoport
zemplen@gti.elte.hu*

Szekció-előadások

BALOGH ANDREA

Gamerek és geekek: a videójátékok és a tudománykommunikáció

A videójáték-ipar az egyik legdinamikusabban fejlődő szórakoztatóipari ágazat, amely a mobil eszközök és a korlátlan internet segítségével széles körhöz jut el: ez igaz az életkorra és az érdeklődésre is. A játékok különböző típusokban (például szerep-, ügyességi vagy logikai játékok) eltérő témákat dolgoznak fel, így nagy választékot kínálnak az érdeklődők számára. A digitalizált világban már az sem meglepő, ha egy videójáték a játékmenetet olyan egyetemes (részint lexikai) tudásra építi, amelyet a diákok akár az iskolában is képesek később hasznosítani. Az előadásban a digitális játékokon belül két speciális csoportot emelek ki: az edutainmentet és a komoly játékokat. Az *edutainment* az *education* 'oktatás' és az *entertainment* 'szórakoztatás' szavak összevonásával keletkezett fogalom, ide tartoznak a múzeumi játékok és a kvízzjátékok. A serious game-ek a politikai és aktivistajátékok, a művészi játékok, a reklámjátékok és az oktatójátékok. Ezek keretein belül több kutatási projektet is sikeresen meghirdettek már: a Fold it a fehérjestruktúrák témaköréhez, az Eyewire az agyi idegpályák területéhez, a Sea Hero Quest pedig a demencia kutatásához nyújt segítséget. Az előadás során felvázolom a játékok felhasználási lehetőségeinek eltérő szintjeit, és példákon keresztül bemutatom, hogy milyen sokoldalúan tudják támogatni a digitális játékok a különböző tudományterületek kommunikációját a természettudományoktól a nyelvészetig.

ELTE BTK, PhD-hallgató

balogh.andrea.elte@gmail.com

BAUER ZSÓFIA

„Laikus szakértő” páciensek, avagy a változó orvos–beteg viszony harmóniája és konfliktusa

A kutatás – mixed methods megközelítéssel – olyan páciensek hétköznapi tapasztalatait vizsgálja, akiket olyan betegséggel diagnosztizáltak, amelynek kezeléséhez tudatos hozzáállás szükséges (asszisztált reprodukció és cryoprezerváció, valamint COPD). Ehhez folyamatos és hosszú távú kapcsolat társul az egészségügyi rendszerrel és a szakemberekkel. Emellett szakértői interjúkra támaszkodva figyeltük, hogy a kezelőorvosok miként tudnak reagálni az új típusú kliensre. A páciensek a digitális közegben korábban elképzelhetetlen mennyiségű és minőségű információt szereznek meg, és különleges tudást halmoznak fel, reprezentálva a „laikus szakértő” archetípusát. Az alkalmazott elméleti megközelítés nem a klasszikus deficitmodell – amely az orvos és a páciens közötti tudásszintkülönbségre helyezi a hangsúlyt –, hanem az egyéni információszerzés és a kontextuális tudás fontosságát kiemelő, laikus szakértelemre hivatkozó irányzat. A kutatás célja feltárni, hogy a felhalmozott információ és a tapasztalati, kontextuális tudás miként formálja és változtatja a személyes orvos–páciens viszonyt, valamint a hozzáállást és bizalmat. Vizsgálja, hogy a megszerzett tudás miként lehet alapja az orvosokkal való kooperációnak vagy éppen az orvosokba helyezett bizalom leépülésének; valamint milyen tényezők hatására miként

módosulnak a hagyományosan értelmezett orvos- és betegszerepek, és emiatt miként alakulnak át a páciensek és az őket ellátó egészségügyi szakemberek elvárásai.

Budapesti Corvinus Egyetem, doktorjelölt
zso.bauer@gmail.com

BILICSI ERIKA

A tudománykommunikációt segítő online hálózatok

A tudományos közlemények legnagyobb értéke mindig a szakmai tartalom volt és mindig is az lesz. De ezt a tartalmat megfelelően kell menedzselni, hiszen a szerzők számára elengedhetetlen, hogy a publikálás segítse a szakmai karrierhez szükséges előmeneteli követelmények elérését. Mivel a tudományos publikálás manapság az online platformokon összpontosul, a szerkesztőségekben dolgozó szakembereknek is újabb és újabb ismeretekkel kell rendelkezniük. Bár egyre többen újítják meg a hagyományos munkafolyamatokat, vesznek használatba szerkesztőségi feladatokat segítő szoftvereket is, még mindig sok az online, nyílt hozzáféréssel megjelentetett, mégis „láthatatlan, illékony” kiadvány. Ezek jellemzően kutatók kis csoportjának szerkesztésében, szakmai egyesületek, társaságok kiadásában jelennek meg, nem professzionális kiadók gondozásában. Így igény mutatkozik arra, hogy a modern publikálási trendekhez való felzárkózásban a könyvtárosok nyújtsanak segítséget, hiszen javarészt rendelkeznek azokkal a szakmai és technikai ismeretekkel, amelyekkel biztosítható az online tartalmak nagyközönséghez való eljuttatása és a hosszú távú elérhetőség garantálása is. Az előadásban áttekintem azokat a feltételeket, amelyek technikailag sikeressé teszik a kiadványokat, majd olyan munkafolyamatokat és eszközöket mutatok be, amelyek mind a szerzők, mind a szerkesztők, mind a tudományértékelésben és az azt kiszolgáló rendszerben dolgozók munkáját segítik, és biztosítják, hogy a tanulmányokat minél többen olvashassák.

MTA Könyvtár és Információs Központ, osztályvezető
bilicsi.erika@konyvtar.mta.hu

BODNÁR ÉVA – SASS JUDIT

A tanári szerepek kompetencia-összetevői a 21. századi felsőoktatásban

A felsőoktatásban oktatók kettős kihívással szembesülnek: elvárás velük szemben a munkaerőpiaci igényeknek megfelelően a kognitív készségek mellett a teljesítményt befolyásoló erőfeszítés, motiváció, valamint úgynevezett „karakterkillek” fejlesztése is (Kautz et al. 2014), míg a hallgatók aktív, interaktív, együttműködést és technológiahasználatot lehetővé tevő tanulóközpontú oktatást igényelnek (Bates et al. 2017). Az egyetemünkön végzett 2019-es vizsgálat eredményei (N = 2284) szerint a hallgatók kevésbé elégedettek azzal, amennyire a kreativitás, a kapcsolati tőke, a független munkavégzés és a problémamegoldó készség fejlődnek a képzés során, és hiányolják a gyakorlatorientáltságot. Mind ezt nagymértékben elősegítheti a szakmai érdeklődésre építő, a szakmai gyakorlati tapasztalatot beépítő oktatás, amely blended formában is megvalósul képzésünkben. A hallgatói tapasztalat hangsúlya és a blended oktatási forma a tanár feladatának, szerepének átalakulását is maga után vonja. Korábbi vizsgálatokban az oktatói szerep bővülését

tapasztaltuk: tanácsadó, facilitátor, coach, vezető területeken (Bodnár–Sass 2013, 2015). Előadásunkban ezen oktatói szerepek kompetencia-összetevőit vizsgálva rávilágítunk arra, miként tudják támogatni mindezek a fenti fejlesztési igények kielégítését, reflektálva a különböző oktatási környezetekre, módszerekre és a generációs különbségekre.

- Bates, J. E. – Almekdash, H. – Gilchrest-Dunnam, M. J. 2017: The flipped classroom: A brief, brief history. In: *The flipped college classroom*. Springer. 3–10.
- Kautz, T. – Heckman, J. J. – Diris, R. – Ter Weel, B. – Borghans, L. 2014: *Fostering and measuring skills: Improving cognitive and non-cognitive skills to promote lifetime success*. National Bureau of Economic Research. No. w20749.
- Bodnár Éva – Sass Judit 2013: Megváltozott tanárszerep a gyakorlatban: Az „Európai munkahelyi tanácsadó” (European Workplace Tutor) képzés tapasztalatai. In: Tóth Péter – Ósz Rita – Hajnal, Andrea (szerk.): *Új kihívások a felsőoktatásban és a pedagógusképzésben*. III. Trefort Ágoston Szakmai Tanárképzési Konferencia. Budapest: Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mémőpedagógiai Központ. 395–407.
- Bodnár Éva – Sass Judit 2015: A kognitív stílus mint online tanulási környezetet perszonalizáló tényező. In: Ujhelyi Adrienn – Lévai Dóra (szerk.): VII. Oktatás-informatikai konferencia: tanulmánykötet. Budapest: ELTE PPK Neveléstudományi Intézet. III-128.

BÉ: Budapesti Corvinus Egyetem, egyetemi docens; SJ: tanszékvezető egyetemi docens
eva.bodnar@uni-corvinus.hu, judit.sass@uni-corvinus.hu

CSINTALAN ESZTER – SZABÓ LILLA

Én kutatok, mi kutatunk...? Kutatói identitás az újmédia korában

A tudományos szövegek egyik fő jellemzője az objektivitás, amely vonatkozik az írói stílusra is (Hyland 2002). A kutató személye impliciten jelenik meg, ami csökkenti az egyén felelősségét a kutatás eredményeit illetően, valamint enyhít a hierarchikus különbségen a szerző és az olvasó között (Gilbert–Mulkay 1984; Gragson–Selzer 1990). Az akadémiai szövegek személytelenségével ellentétben az újmédia az identitás fontosságát hangsúlyozza (Pempek et al. 2009; Marwick 2013). A tudományos témában írt blogok kapcsán felvetődik a kérdés, hogy az akadémiai stílus megjelenik-e szakmai bejegyzésekben, azaz a kutatók egyeztetik-e a tudományos szöveg elvárásait az újmédiában használt tartalomgyártói szereppel. Hipotézisünk szerint a kutatók az adott szerepbe illeszkedve, eltérő mértékű személyességet használnak a blogokon, szemben a folyóiratokkal – mivel a blog viszonylag személyes hangnemet kínál a kutatók számára, míg a folyóiratokban az objektivitás dominál. Kutatásunkban angolul publikáló társadalomtudósok nyelvhasználatát vizsgáljuk a tudományos folyóiratok és blogtartalmak alapján. A korpuszt 2014 és 2019 között megjelent cikkek és blogbejegyzések adják. A személyességet a funkcionális kognitív pragmatika egyik eszközével, a személydeixissel (Tátrai 2011) állapítjuk meg. Ennek alapján – a korpusznyelvészeti konvencióknak megfelelően – 1000 szóra normalizálva határozzuk meg, hogy milyen gyakran fordulnak elő egyes és többes szám első személyű névmások a korpuszban.

- Hyland, K. 2002: Options of identity in academic writing. *ELT Journal* 56/4: 351–358.
- Gilbert, G. N. – Mulkay, M. 1984: *Opening Pandora's Box: A sociological analysis of scientists' discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gragson, G. – Selzer, J. 1990: Fictionalizing the readers of scholarly articles in biology. *Written Communication* 7/1: 25–58.
- Marwick, A. 2013: Online Identity. In: Hartley, J. – Burgess, J. – Bruns, A. (eds): *Companion to New Media Dynamics*. Blackwell Companions to Cultural Studies. Malden, MA: Blackwell. 355–364.
- Pempek, T. A. – Yermolayeva, Y. A. – Calvert, S. L. 2009: College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology* 30/3: 227–238.
- Tátrai, Sz. 2011: *Bevezetés a pragmatikába: funkcionális kognitív megközelítés*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

CSE és SZL: Budapesti Corvinus Egyetem, PhD-hallgató;
SZL: Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet, kutató
csintalaneszter95@gmail.com; szabolilla.p@gmail.com

CSONTOS NÓRA

**„Csináld így, hogy jól működjön” – Használati utasítás az élethez.
Tudományos – áltudományos (szak)szövegek határsávjának
egy lehetséges szövegtipológiai értelmezése**

Az alapvetően kérdésvetítő előadás az önsegítő internetes tartalmakat vizsgálja. A vizsgálat kiindulópontját két meglévő, korpuszvezérelt kutatás képezi, amelyekben a szakszövegek szövegtipológiai leírása a kognitív kategorizáció mentén valósult meg (Csontos 2019, 2020). E kutatások során megállapíthatóvá vált, hogy a tudás megosztásának módja alapján a szakszöveg heterogén kategória: sajátos mintázatok rajzolódnak ki a szövegekben működő beszédmódok és forgatókönyvek alapján. Az előadás arra mutat rá, hogy a szakszöveg egyik mintázatának működtetése más, a tudományosság szempontjából nem prototipikus, illetve periférikus szövegekben is megvalósul. Az önsegítés tudását kidolgozó szövegek elemzésekor az előadás ezért a tudás megosztásának módjára, a szövegekben működő beszédmódra és forgatókönyvre, valamint a nyelvi konstruálásra fókuszál. Majd ezen vizsgálattal érvel amellett, hogy ezek a szövegek a szakszövegek egy típusa által megismert beszédmód és forgatókönyv adaptációjával élnek az önsegítés kontextusában.

Csontos Nóra 2019: A műszaki szöveg szövegtipológiai elemzése. A használati utasítás szövegtipológiai elemzése. In: Főris Ágota – Bölskei Andrea (szerk.): *Dokumentáció, tartalomfejlesztés és szakírás*. Budapest: KRE – L'Harmattan Kiadó. 147–168.

Csontos Nóra 2020: *A tudás megosztásának módja a szakszövegekben. Az utasítás szerepe a szövegtípus(ok) kialakításában.* (Megjelenés alatt.)

KRE BTK, egyetemi adjunktus
csontosnora@gmail.com

FALYUNA NÓRA

**„A tudósok [...] fehér galléros bűnözők” –
Tudományellenesség és tudománykommunikáció az online környezetben**

Előadásomban arra az ellentmondásosnak tűnő jelenségre fókuszálok, hogy bár a tudományos és technológiai tudás meghatározza életünket, a nyilvános kommunikációs környezetben jelen van a tudományellenesség is. Az információs társadalom koncepciójának középpontjában az információ, a tudás erőforrásjellege, ezek társadalomban és az egyén mindennapi életében betöltött szerepe áll. Az egyik leginkább releváns, tekintéllyel és társadalmi bizalommal bíró tudástermelő intézményrendszer a tudomány: ebből adódóan különösen fontos, hogy kommunikálni tudjon valamennyi célközönségével. A megváltozott kommunikációs, információs és médiakörnyezet kedvez a tudomány(os)kommunikációnak, de az áltudományos tartalmak és a tudományellenes nézetek terjedésének is. Előadásomban a laposföld-hívők magyar nyelvű Facebook-csoportját vizsgálom a tartalomelemzés módszertanával, arra koncentrálni, hogyan fogalmazódik meg a csoport tudományhoz való hozzáállása. A vizsgálatban az látszik, hogy megjelenik egyszerre a tudományellenesség és a tudomány tekintélyének, megbízhatóságának és hitelességének elismerése is, amit viszont maguk is birtokolni kívánnak. A konklúzió, hogy az újmédia térnyerése miatt nemcsak a felhasználók információkezelési készségeinek fejlesztése napjaink egyik fontos feladata, hanem egy olyan tudománykommunikációs modell kidolgozása is, amely a deficitmodellen túllépve, felismeri saját sokrétűségét, a nyilvánosság jellegének és szerepének változását, és reagálni tud az újmédia változásaira is.

BCE TudCom, tudománykommunikációs szakértő
norafalyuna@gmail.com

GINELLI ZOLTÁN

Hogyan kommunikálnak a földrajzosok?**A magyar geográfia tudománykommunikációja és a posztkoloniális kritika**

Mire gondolunk, amikor valaki azt mondja: „geográfus”? Sokak előtt hegyek és völgyek, folyók és tengerek, állatok és növények tanulmányozása, illetve egzotikus tájakat felfedező expedíciók jelennek meg. De vajon milyen értékeket és ideológiákat közvetít a földrajztudománynak ez a társadalmi képe? Míg az egykori gyarmattartó centrumországok szakirodalmában és tankönyveiben egyaránt elemzik a földrajzi ismeretterjesztés posztkoloniális kritikáját, addig a „gyarmati múlttal nem rendelkező” Magyarországon ez a kritika nem létezik. Ám a magyar földrajzban a természettudományos arculat mellett a koloniális, nacionalista és antikommunista ideológiák máig meghatározóak. Az előadás ennek történeti okait tárja fel, és a hazai földrajz különböző online médiumainak „gyarmati tekintetét”, „fehér”, maszkulin és eurocentrikus szemléletét vizsgálja a posztkolonialista kritikai földrajz eszközeivel. E kritika szerint a földrajztudomány reprezentációi hatalmi eszközök, amelyeket bizonyos szakértők posztkoloniális érdek- és tökeviszonyok alapján mozgósítanak és monopolizálnak, ezek ideológiáit privilegizálják a tudományos ismeretterjesztés során: a turizmus tőkelogikáit, a kultúrák esszencializálását, a gazdasági viszonyok leplezését, az expedíciók koloniális szubjektumát, a nem fehér „másik” egzotizálását és ágenciájának elhallgatását. Mit jelenthet a „nem gyarmati múltú” Magyarországon a földrajzi oktatás és ismeretterjesztés „dekolonizálása”? Az előadás erre is hoz példát a középiszkolásokat képző Milestone Intézet két kurzusának és az OFF-Biennálé művészeti fesztivál keretében megrendezett Transzperiféria Mozgalom című kiállításának oktatási tapasztalataiból és online kommunikációjából.

*Polányi Károly Globális Társadalmi Tanulmányok Kutatóközpont (BCE),
független kutató
zginelli@gmail.com*

H. TOMESZ TÍMEA – JÁNK ISTVÁN

Tudományos vs. ismeretterjesztő, nyomtatott vs. digitális

A tudományos és az ismeretterjesztő szövegek egymástól való elkülönítése – bár céljukat és funkciójukat tekintve eltérőek – több szempontból nehézkes. Ezt az is alátámasztja, hogy mindkét szöveg esetében előfordul a diskurzushibridizáció jelensége, amely során két vagy több stílus jellegzetességei vegyülnek – jóllehet nem azonos gyakorisággal és mértékben. A különböző hallgatói munkák (évfolyam- és szakdolgozat, referátum) elkészítéséhez mindkét szövegforma hasznos – lényeges ugyanakkor, hogy a hallgatók felismerjék a különbségeket, és a célhoz megfelelő tudják választani. Előadásunk kettős célt tűz ki. Egyrészt – a *Nyelv és Tudomány online* (nyest.hu) példáján keresztül – azt járja körül, miként vállalnak szerepet napjainkban egy-egy tudomány népszerűsítésében, eredményeinek széles körű bemutatásában a különböző ismeretterjesztő platformok. Másrészt pedig egy egyetemi hallgatók körében végzett pilotkutatás segítségével bemutatja, hogy miként viszonyulnak a hallgatók a tudományos és ismeretterjesztő tartalmakhoz, nyomtatott és digitális

formákhoz, tudnak-e – és ha igen, milyen szempontok alapján – különbséget tenni tudományos és ismeretterjesztő tartalmak között.

*Eszterházy Károly Egyetem, BMK, Magyar Nyelvészeti Tanszék;
HTT: főiskolai docens, JI: egyetemi adjunktus
tomesztim@gmail.com*

HORVÁTH DÓRA - COSOVAN ATTILA - CSORDÁS TAMÁS - KOMÁR ZITA

**Kommunikációs határátlépések és absztrakt koncepciók feldolgozása
kreatív oktatási helyzetekben.**

A Quadruple Helix modell innovatív megközelítése

Előadásunk egy egyedülálló, oktatási helyzetben végzett kísérlet bemutatása, amely egy nem csupán módszertanában, de alapgondolatában is újszerű elképzelés megvalósítása. A tanulmányt közösen készítették a kísérletben részt vevő oktatók és hallgatók, a bemutatott projekthez való hozzájárulásuk eredményeként, egy tudós közösség egyenrangú tagjaiként. Az előadás célja, hogy bebizonyítsuk: a tudományos elméletek és modellek megértése nem csupán egy adott diskurzuson (nyelvi tartományon) belül lehetséges, hanem egy látszólag oda nem illő, „idegen” kommunikációs stílusban is sikeresen megvalósítható. A látszólagos „stílustörés” ez esetben egyedi és közösen megalkotott kommunikatív tartalommal bír, amely a megértés elmélyítését szolgálja adott tanulási környezetben és rögzített oktatási célok mentén. Az innovatív megközelítés abból fakad, hogy a választott nyelvi/kommunikációs stílus nem része a bevett gyakorlatnak (diskurzusnak), ugyanakkor mégis hatékony és sikeres eszköze az eredmények disszeminációjának. Kísérletünk wikinómikus együttműködésen alapult, és egy tudományos határátlépés (crossover) részeként valósult meg. Bemutatjuk, hogyan jöttek létre a hallgatói-oktatói együttműködés keretei, valamint bebizonyítjuk, hogy az innováció „Quadruple Helix” modellje (Carayannis–Campbell 2009) megérthető és közösen interpretálható az elvárttól eltérő nyelvi és értelmezési keretben is, változatos kommunikációs stílusok alkalmazásán keresztül.

*Carayannis, E. G. – Campbell, D. F. 2009: 'Mode 3' and 'Quadruple Helix': toward a 21st century fractal innovation ecosystem. *International Journal of Technology Management* 46/3–4: 201–234.*

*Budapesti Corvinus Egyetem, Marketing és Média Intézet;
HD: egyetemi docens, CA: egyetemi tanár, CST: adjunktus, KZ: tanársegéd
dora.horvath@uni-corvinus.hu; attila.cosovan@uni-corvinus.hu;
tamas.csordas@uni-corvinus.hu; komar.zita@gmail.com*

KALMÁR ÉVA

**Az online kutatói platformok szerepe a tudományos együttműködésekben
és az együttműködő partnerek közötti tudománykommunikációban**

A TUDelft Communication Design for Innovation csoportja a tudománykommunikáció egy speciális formájával foglalkozik. Döntéshozóknak, kutatóknak, állami szervezeteknek tervezünk kommunikációs eszközöket az innováció, a műszaki és természettudományok területén. Az egyik fő érdeklődési területünk a tudományos együttműködések vizsgálata. Számos tudományos együttműködés céljából létrehozott online platform létezik. Ezek olyan biztonságos rendszerek, ahova csak megadott felhasználók léphetnek be, biztosítva,

hogy a megosztott kutatási adatokhoz csak az arra jogosultak férjenek hozzá. Emellett ezek a rendszerek tartalmazhatnak olyan szoftvereket, amelyek az adatok kiértékeléséhez szükségesek, valamint olyan kommunikációs csatornákat, amelyeken az együttműködő partnerek megoszthatják egymással az eredményeiket, cikkeiket, valamint a projekt előrehaladását is közösen tudják megtervezni. Az online rendszerekkel foglalkozó kutatásomban fejlesztőkkel készítettem interjúkat e rendszerek működéséről. Ezután kutatókat kérdeztem interjú formájában arról, miképpen használják ezeket a virtuális környezeteket. Azt is felmértem, hogy ezek használata összefügg-e az adott kutatók tudománykommunikációról vallott nézeteivel. A kutatás többek között rávilágított arra, hogy a kutatók nagyobb eséllyel alkalmazzák a virtuális kutatói környezeteket, ha előtte kutatási eredmények menedzselésével kapcsolatos továbbképzésben részesültek.

*TU Delft Science Education and Communication, Communication Design for Innovation,
egyetemi adjunktus
e.kalmar-l@tudelft.nl*

KOVÁCS GÁBOR

Vizuális módszerek a tudományos gondolkodásmód kommunikálásában. A hipotézistesztelés gondolatmenetének szemléltetése infografikai eszközökkel

A sztochasztikus jelenségeket vizsgáló tudományterületek – mint az orvostudomány vagy a kvantitatív társadalomtudományok – kutatómódszertanának központi eleme a hipotézisvizsgálat. A közelmúltbeli kutatások ugyanakkor azt mutatják, hogy nem csak a laikusok, de még a szakemberek körében is gyakran téves elképzelések élnek arról, mit is jelent pontosan, hogy egy vizsgálat eredménye bizonyítékot jelent valamely ok-okozati vagy korrelációs kapcsolatra. Előadásomban egy új megközelítést javaslok a hipotézistesztelés logikájának szemléltetésére, amelynek lényege, hogy ötvözi Ronald Fisher egyik legkorábban publikált példáját a modern, animált infografikai eszközökkel. Más szerzők által javasolt megoldásokhoz viszonyítva, az általam bemutatott megközelítés több előnnyel is rendelkezik, többek között: (1) nem utal semmilyen statisztikára, amelynek értelmezése előzetes ismereteket igényelne; (2) nem tartalmaz a laikusok számára nehezen értelmezhető grafikai elemet (pl. sűrűségfüggvényt); (3) a megfigyelés egy diszkrét (és nem folytonos) változó eloszlásán alapul, amely intuitív módon, könnyen értelmezhető; (4) a szemléltető példa valóban nyitott kérdés, amely kapcsán életszerű a felvetés, hogy vajon kinek van igaza; és (5) a példa egy megtörtént eseten alapul, így ahhoz valódi narratíva is kapcsolódik. A megközelítés így nemcsak az oktatásban, hanem az ismeretterjesztésben is alkalmazható a tudományos megismerés e kulcselemének szemléltetésére.

*Budapesti Corvinus Egyetem, egyetemi adjunktus
gabor.kovacs@uni-corvinus.hu*

MOLNÁR BÁLINT

Egyetem, tudomány és sztorik az interneten

Az intézmény tudományos eredményei általában kiemelt szerepet kapnak az egyetemek kommunikációjában. Az egyetemi kommunikációs szakemberek szerencsések, mert a

tudományegyetemek hitelessége miatt a kiváló kutatói és nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő eredményeik számíthatnak az újságírók érdeklődésére. Az előadás a tudományos műhelyek láthatóságával és eredményeik ismertetésével kapcsolatos online kommunikációs jógyakorlatokat és storytelling eszköztárat mutatja be, az egyetemi intézményi kommunikációs gyakorlatok áttekintésébe illesztve. Az egyetemi kommunikáció kihívásokat is tartogat. Az elmúlt évtizedben nőtt a verseny a felsőoktatási intézmények között. Ez a hallgatói szolgáltatások fejlődéséhez és a kommunikációs eszköztár bővüléséhez is vezetett. A felsőoktatási kommunikáció sajátossága, hogy szerteágazó célcsoportokhoz szól, amelyeknek érdekeltségei eltérőek, hiszen a fenntartó (jellemzően kormányzati) képviselői, a hallgatók, a jövőbeni hallgatók és szülei, valamint az alumni tagjai, a tudományos közösség, valamint a nagyvállalatok is részei az érintetti-célcsoporti köröknek. Emellett az intézmények is tagoltak, a belső célcsoportok is szerteágazóak. Az intézmények jellemzően több karból, intézetekből, kutatóközpontokból, tanszékekből állnak, amelyek önállóan is kommunikálnak, saját üzeneteiket a központi üzenetekkel nem feltétlenül összehangolva. A tudományos sikersztorik online bemutatása az összegyűjtött kommunikációt erősítő eszközként alkalmazható az intézményi kommunikációban.

Design Terminal, kommunikációs vezető
balint.dr.molnar@gmail.com

MOLNÁR PÁL – PINTÉR HENRIETT

A tudományos írás folyamatainak elemzési lehetőségei kutatásalapú tanulási környezetben

A felsőoktatásban fontos, hogy a diákok képesek legyenek tudományos szövegek létrehozására, keveset tudunk viszont az alkotás folyamatáról. Munkánkban az ennek vizsgálatára kidolgozott elemzési eljárásokat és azok eredményeit ismertetjük. Kutatásalapú tanulási környezetet hoztunk létre, ahol a hallgatók osztálytermi és online környezetben dolgoztak egy szemeszteren át. A feladatok egyike volt egy rövid tudományos szöveg létrehozása, amit bemutattak és megvitattak egymással. Hat félév kurzusain készült szövegkorpusz (n = 366) elemzésén mutatjuk be az alkotási folyamat tényleges cselekvéseit és hozadékait. Teljes képet így sem kapunk, viszont következtethetünk a fontosabb mechanizmusokra. A hallgatók tevékenysége lenyomatként mutatja például, hogy mennyi időt töltek a feladatvégzéssel, mit és hogyan használtak a szövegek létrehozása során, vagy milyen tartalommal és struktúrával készítették el szövegeiket. Elemzéseink feltárták, hogy a hallgatók milyen témakörökkel foglalkoztak, milyen forrásokat használtak fel munkájukhoz, milyen mértékben tudtak és voltak hajlandóak szövegeik elkészítésén és javításán dolgozni és milyen ütemezésben. A tudományos szövegek létrehozása kihívást jelent a hallgatók többségének, a koncepció fogadtatása vegyes a feladatok potenciális terhelő jellege miatt, hozadéka viszont perspektivikus, hasznot hozó, a szükséges képességek pedig fejleszthetők; ehhez számos eszköz és megoldás áll rendelkezésünkre. Közéjük sorolható a kutatásalapú tanulás is.

MP: KRE BTK Keleti Nyelvek és Kultúrák Intézete, egyetemi adjunktus;
PH: Semmelweis Egyetem Pető András Kar, egyetemi docens
molnarpal@icloud.com

PELLE VERONIKA – TAXNER TÜNDE

**Médiatudatosság kontra áltudomány.
A kritikus gondolkodás fejlesztése vitázással**

A kritikus gondolkodás a 21. század egyik olyan kulcsfontosságú kompetenciaterülete, amely segíti a médiahasználókat az áltudományos tartalmak felismerésében, a források hitelességének megítélésében, a (média)manipuláció elleni védekezésben és a megalapozott véleményalkotásban. Komplex és meglehetősen absztrakt készségegyüttesről lévén szó, meghatározása tudományos, fejlesztése pedagógiai, mérése kutatómódszertani kihívás. Az előadás az oktatási gyakorlatba integrálható, élménypedagógiai formában is alkalmazható módszert, a racionális vitázást hívja segítségül a kritikus gondolkodási készségek fejlesztési lehetőségeinek vizsgálatára. A kutatás központi kérdésfelvetése, hogy a szabályozott keretek között történő, rendszeres racionális vitázás fejleszti-e a kritikus gondolkodási készségeket, és ezáltal hozzájárul-e az álhírek és áltudományos tartalmak felismerését is magába foglaló médiatudatosság kompetenciaszintjének növekedéséhez. A kutatás kérdésfelvetését a kérdőív módszerével, nemzetközi összehasonlításban vizsgáljuk: szervezett keretek között rendszeresen vitázó, 15–25 éves tanulók nemzetközi mintáján médiatartalmak megítélése által mérjük fel, hogy kritikai gondolkodásuk fejlettebb-e, mint a kontrollcsoportot képező kortársaiké. Eredményeink a kritikus gondolkodásnak az álhírek felismerésében játszott szerepén kívül felhívják a figyelmet a vitázás alkalmazhatóságára az oktatási, valamint a tudománykommunikációs gyakorlatban.

Budapesti Corvinus Egyetem,

PV: egyetemi tanársegéd; TT: egyetemi hallgató

veronika.pelle@uni-corvinus.hu

PETSCHNER ANNA

KÉPtelenség. Természettudományos blogok a vizualitás tükrében

A szakirodalom szerint a vizuális elemek használata szinte elengedhetetlen része a tudománykommunikációs tevékenységnek, mert – esztétikai értékük mellett – segítik a tudományos tartalom megértését. Előnyeiket a tudományos blogok is ki tudják használni, növelve népszerűségüket. Előadásomban magyarországi természettudományos blogok vizuális elemeinek alkalmazását elemzem. Kutatásom alapját a Goldenblog által díjazott, ma is aktív, többszerzős, természettudományos kutatói blogok képezik: a biológiai témájú Critical Biomass, az alternatív orvoslás ellen küzdő Ködpiszkáló és a földrajzot előtérbe helyező Pangea. Az elemzés első részében kvalitatív és kvantitatív módon az eltérő tudományterületekről cikkező blogok vizuális elemeit vizsgálom. Ebbe beletartoznak a képek, infografikák, diagramok, valamint ezek tulajdonságai (mint a minőség, szöveg-ábra aránya, forrásuk: stockfotó, tudományos stb.). A második részben a blogok szerkesztőivel készített interjúkat elemzem. A kérdések fő fókusza arra irányul, hogy milyen megfontolások vezetnek a képek kiválasztásához, és milyen nehézségekbe ütköznek a szerzők a hozzáférés, kiválasztás kapcsán. Az eredmények alapján elmondható, hogy az eltérő tudományterületek blogjain más típusú vizuális elemek dominálnak, de akad olyan is, amely szinte egyáltalán nem használ képeket. Figyelembe

véve, hogy a vizualitás mennyire előtérben van napjainkban, az interjúk segítségével megmutatható, hogy ennek gyakorlati megvalósítása milyen nehézségekbe ütközik.

*Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem,
Filozófia és Tudománytörténet Tanszék, egyetemi tanárság
petschner.anna@filozofia.bme.hu*

PINTÉR DÁNIEL GERGŐ – LAZA BÁLINT

A szakértők és álszakértők felismerésének és megkülönböztetésének elméleti és gyakorlati problémái az információs társadalomban

Az előadás a hazai és nemzetközi szakértő kutatások főbb megállapításait szintetizálja, valamint a laikus-tudós közötti kapcsolat és kommunikáció jellegzetességeit tárgyalja az információs társadalomban. Elsőként bevezetjük az olvasót a 21. századi szakértelem problematikájába, majd a szakértői álláspontok laikusok általi megítélésének lehetőségeit tárgyaljuk. Ezt követően az ún. episztemikus függés jelenségén át a *publikus tudományfelfogás* (Public Understanding of Science) főbb modelljeit, valamint a *laikus szakértő és a társadalmi részvétel* modelljét mutatjuk be; részletesen vizsgáljuk az egyes elméletek szakértőképét, illetve az ún. „citizen science”, a „hiperspecializáció” és a „visszhangkamrák” jelenségét, amelyek az internet és közösségi média korában az összes hagyományos tudománykommunikációs koncepciót próbára teszik. Tanulmányunk eredményeként megvilágítjuk mindazokat a kritikus pontokat, ahol a modellek komplexitása, átfedései és hiányosságai, valamint a problémát körülölelő társadalmi-technikai feltételek paradigmatis megváltozása ellenére a laikusoknak a hétköznapokban mégis szükségük van a szakértői véleményekre. Végezetül a „metaexpertise” fogalmának tárgyalásával néhány gyakorlati tanácsot foglalunk össze, amelyek segítségével objektíven értékelhető az egyes szakértők – valamint az általuk közvetített információk – megbízhatósága, illetve megalapozottan megkülönböztethetők a szakértők az egyéni érdekek által vezérelt álszakértőktől.

*PDG: MPRSZ Kríziskommunikációs Tagozat vezetője,
Media 2.0 Communications társalapítója, METU, oktató;
LB: SZTAKI, kommunikációs vezető,
Media 2.0 Communications társalapítója, BGE, oktató
pinter.daniel.gergo@gmail.com, laza.balint@gmail.com*

PRUSINSZKI ISTVÁN

Ufóhívők és igazságkeresők az újmédiában

Újságíróként, bloggerként és közösségimédia-csoportok vezetőjeként egyaránt foglalkozom alternatív elméletekkel, információk hitelességének mérlegelésével hálózati környezetben; az ELTE BTK informatikus könyvtáros hallgatójaként 2017-ben erről a témáról írtam szakdolgozatot. Előadásomban az áltudományok közé sorolt ufológia, valamint a megmagyarázatlan égi jelenségek és az intelligens földönkívüli civilizációk tudományos kutatásának szempontjából releváns hír- és információforrások hitelességére, megbízhatóságára és megítélésére vonatkozó kutatásaim legfontosabb megállapításait ismertetem. Médiában szerzett tapasztalataim és vizsgálataim alapján az ufótémára fókuszáló közösségi oldalak, valamint az alternatív világképek iránt fogékony érdeklődőket tömörítő

virtuális csoportok tagjainak többsége a kritikus gondolkodás, a „józan paraszti ész” hiánya miatt képtelen kiszakadni az újmédia által generált véleménybuborékból. Egyúttal pozitív példákkal szemléltetem, hogy a tudomány jelenlegi állása szerint nem igazolt jelenségek megtapasztalói közül egyre többen próbálják meg lerázni az áltudomány béklyóját, s veszik fel a küzdelmet az álhírek és téveszmék, félrevezetések és csalások ellen.

informatikus könyvtáros, újságíró, blogger
prusiblog@gmail.com

RÉDEY SOMA

Tudománykommunikáció az „igazságon túli” világban

Mit jelent az „igazságon túli” (*post-truth*) tények megjelenése a tudományos diskurzusban? A legnagyobb veszély, amelyet az álhírek e területen való elterjedése jelent, hogy a tudományos tények tagadásához vezethet. Mi áll az „alternatív tények” gyors terjedésének hátterében, miért hiszik el tömegek a korábban tudományosan bizonyított állítások ellenkezőjét? Milyen megoldást kínálhatnak a különböző tudománykommunikációs modellek erre a jelenségre? A nyílt tudomány (*open science*) mint tudomány módszertani megközelítés olyan hátteret jelenthet a tudományos közösség számára, amely segíthet az „igazságon túli” tények kezelésében. A tudományos kutatás első fázisában keletkező eredmények elérhetővé tétele közelebb hozhatja az érdeklődőket a tudományhoz. Sőt, adott esetben akár lehetőséget biztosíthat a tudományon kívüli közösségnek, hogy közreműködjön a tudományos eredmények létrehozásában. A fentieket a közösségi média kontextusában is érdemes vizsgálni. Hol vannak ennek határai, és milyen előnyöket jelenthet? Az online és interaktív kommunikációs csatornák megjelenésével és térhódításával megváltoztak a tudománykommunikációs módszerek. A közösségi média jelentős szerepet játszik az úgynevezett „párbeszédmodell” (*dialogue model*) elterjedésében, amelyben a tudomány iránti elkötelezettség (*public engagement with science*) kap kiemelt hangsúlyt. Ez a kezdeményezés segíthet eligazodni abban az információs rengetegben, amelyben a tudományos tények felismerhetetlenné válhatnak.

ELTE Filozófiatudományi Doktori Iskola, PhD-doktorjelölt
redeysoma@gmail.com

RÉTVÁRI MÁRTON GERGELY

Virtuálisvalóság-eszközök használata a retorikaoktatásban

A virtuális valóság eszközeinek használata terápiás és oktatási módszerként 2004 óta kutatott terület, az elmúlt másfél évtizedben kiterjedt kutatási ággá nőtte ki magát. A vizsgálatok a kezdetekben elsősorban a különböző félelmek terápiás gyógyítására korlátozódtak. A szakértők *Virtual Reality Exposure Therapy*nek (VRET) nevezték el a módszert, és hatékonyságát több területen is sikerült igazolni. Ezt követték azok a próbálkozások, amelyek a virtuális valóságot az osztályterembe helyezve, oktatási segédanyagként hasznosították. Először egyszerű demonstrációs funkcióként vizsgálták: más tájakra, környezetekbe „reptetni” a diákokat, így kapcsolva a tananyaghoz. Az utóbbi években azonban a technológia fejlődésének köszönhetően lehetővé vált, hogy sokkal összetettebb módon

tudjuk az új eszközöket használni. Kombinálva a VRET-kutatásokból nyert információkat, több termék jelent meg a piacon, amelyek célja az, hogy önmagában álló oktatási platformot tudjanak nyújtani retorikai és prezentációs készségek elsajátítására. Az előadás alapja egy metaanalízis, amelynek vizsgálati terepét az elmúlt években publikált kutatások adják, amelyek a VRET felhasználásával a nyilvános beszéd készségét és a retorikaoktatást fejlesztik. A kutatás célja megvizsgálni, milyen hatékonyságúak ezek a rendszerek, mennyire integrálhatók egy tradicionális órába, illetve milyen jövőbeli lehetőségek merülnek föl a témában.

Budapesti Corvinus Egyetem, tanársegéd
marton.retvari@gmail.com

SASS JUDIT – VINCZE LÍDIA

Tanulási elkötelezettség oktatóvideó megtekintése során a tükrözött osztályteremben

A blended megoldások (mint a tükrözött osztályterem) egyik eszköze a hagyományos tantermi előadást helyettesítő, rövid videótananyagok alkalmazása. Az önszabályozó tanulás szempontjából kulcsfontosságú, hogy a tanári kommunikáció e videókban alkalmazott elemei mennyire járulnak hozzá a tanulási elkötelezettséghez (Reeve–Lee 2014; O'Brien 2018). A videók befogadása során, az automatikus jelfelismerő rendszerek segítségével torzításmentes, nem beavatkozó módon, természetes, otthoni tanulási helyzetben vizsgálhatók az elkötelezettség jelei. Az online tanulási környezetben a korábbi vizsgálatok számos, az elkötelezettséggel, (vagy annak hiányával) együtt járó affektív és viselkedéses jegyet azonosítottak: érdeklődés, öröm, neutrális arc (vs. unalom, zavar), egyes arcizmok működése, valamint a fej és test (képernyő felé fordulás, közelítés) irányulása, a mozgáshiány, valamint az affektív dimenziókon a pozitív valencia, alacsonyabb arousal és a magasabb kontrollérzet (Grafsgaard 2014; D'Mello et al. 2007, 2009; Whitehill et al. 2014). Célunk a tanári magatartáselemek és a tanulásielkötelezettség-változást befolyásoló tananyagjellemzők vizsgálata a tanulói reakciók alapján, érzelemfelismerő és viselkedésemelő eszközök (Noldus FaceReader, Observer XT) segítségével. Eredmény: a videó megtekintése során kimutatható a tanári kommunikáció összefüggése az egyes tanulásspecifikus affektív állapotokkal és az érzelmek dimenzionális jellemzőinek változásával.

D'Mello, S. K. – Craig, S. D. – Graesser, A. C. 2009: Multimethod assessment of affective experience and expression during deep learning. *International Journal of Learning Technology* 4/3–4: 165–187.

D'Mello, S. – Picard, R. W. – Graesser, A. 2007: Toward an affect-sensitive AutoTutor. *IEEE Intelligent Systems* 22/4: 53–61.

Grafsgaard, J. F. 2014: Multimodal Analysis and Modeling of Nonverbal Behaviors during Tutoring. In: *Proceedings of the 16th International Conference on Multimodal Interaction*. 404–408.

O'Brien, H. L. – McKay, J. 2018: Modeling antecedent of user engagement. In: Johnston, K. A. – Taylor, M. (eds.): *The handbook of communication engagement*. John Wiley & Sons. 73–88.

Reeve, J. – Lee, W. 2014: Students' classroom engagement produces longitudinal changes in classroom motivation. *Journal of Educational Psychology* 106/2: 527.

Whitehill, J. – Serpell, Z. – Lin, Y. C. – Foster, A. – Movellan, J. R. 2014: The faces of engagement: Automatic recognition of student engagement from facial expressions. *IEEE Transactions on Affective Computing* 5/1: 86–98.

*VL: BCE Tanárképző és Digitális Tanulási Központ, tananyag-fejlesztő;
SJ: Budapesti Corvinus Egyetem, tanszékvezető egyetemi docens
judit.sass@uni-corvinus.hu*

SCHNELL ZSUZSANNA

**Online metodika és interkulturalitás –
a joint course alapú szakmai kapcsolódások módszertani lehetőségei**

Az előadás az amerikai Bloomsburg Universityvel (Pennsylvania) meghirdetett online kurzus (joint course) megvalósulását mutatja be. A kurzuson az identitás – lokalitás kérdéskör összefüggéseinek interdiszciplináris aspektusait jártuk körül. Az online kurzus előnye, hogy az adott témához kapcsolódó kérdések, értelmezések számos eltérő kulturális szemszögből nyernek megvilágítást, s ezzel megteremtik a lehetőséget annak, hogy azonnali diskusszió alakuljon ki egy olyan új kultúrközi térben, amelyben lehetővé válik az interpretációk egyfajta alkalmazott értelmezése és elemzése. A téma érdemi megvitatását nagyban növelte az, hogy olyan nemzetközi, globális szintű diskussziót teremtett az online kurzus, amelyben az amerikai individualista, a közép- és távol-keleti kollektivista, az eltérő arab kultúrák, valamint a spektrum közepén elhelyezkedő magyar szemlélet felfogása is teret nyert, és valóban sokoldalú szempontrendszer biztosított a tárgyalt társadalmi, kulturális és individuális értékek, folyamatok kibontakozásának feltérképezésében. Életre szóló kultúrközi szakmai és emberi kapcsolatok születtek, miközben a résztvevők nem képernyőről, más szemüvegen keresztül megírt interpretációkban, hanem első kézből, tapasztalati módon tudták megismerni a szóban forgó társadalmi értékeket és kulturális interpretációkat. A joint course metodika tanulságait, nehézségeit és előnyeit mutatom be a kurzus tapasztalatai alapján.

Pécsi Tudományegyetem, oktató

schnell.zsuzsanna@pte.hu, schnell.zsuzsanna@gmail.com

VECZÁN ZOLTÁN GYÖRGY

**Gretakör - klímavédelem és tudományos/áltudományos narratívák
reprezentációja az internetes mémek körében**

Az esettanulmány témáját a klímavédelemmel kapcsolatos, hosszú ideje zajló vita adta, amely különös fordulópontjához érkezett Greta Thunberg 2019-es fellépésével. Azzal, hogy kiskorú, Asperger-szindrómás személyként arcát adta a zöldmozgalomhoz, egyszerre adott kopját az ügy mellett és az ügy ellen síkra szálló populisták markába. Az egyik narratíva megmentőként, nyilvánvaló tudományos igazságok kimondójaként azonosította, a másik pedig lobbik kiszolgálójaként, önálló gondolkodásra képtelen, rögeszmés gonoszként. Az internetes mémek nyilvánossága természetesen mindkét narratívának teret biztosított, ennek megfelelően a tudományos tényektől elszakadó, sőt, álhíreket és áltudományos „tényeket” közvetítő mémek is lábra kaptak, miközben Greta stílusát és mimikáját, szöveggörnyezetből kiragadott szavait használták fel mindezek alátámasztására. Esettanulmányom arra keresi a választ, hogy a 2019-es év egyik legfontosabb témája, a klímavédelem egyik prominens képviselője, Greta milyen hatást gyakorolt az internetes mémek nyilvánosságára, pontosan milyen narratívák és milyen formában jelentek meg az ezzel kapcsolatos nyilvános online vitatérben az internetes mémek körében. Esettanulmányomban a 9gag.com internetes mémmegosztó oldalon fellelhető alkotásokat elemzem, mint érvelő egységeket a különféle publikált tudományos tényekkel szemben vagy éppen azok mellett alkalmazott kommunikációban.

BCE Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola, doktorjelölt
veczan.zoltan.bce@gmail.com

VESZELSZKI ÁGNES

A tudományos influencerektől a TED-en át a deep fake-ig. A legújabb tudománykommunikációs lehetőségek

Még a legfelkészültebb marketingszakembereknek is nehézséget jelent, miképpen ériük el üzenetükkel az ún. millenniumi, Z generációt, amelynek tagjai nem a hagyományos médiumokból (nyomtatott-online sajtó, rádió, televízió) tájékozódnak, sőt a (nagy)szülei által használt közösségimédia-platformokat is egyre inkább kerülik. Megsokszorozódik az elérhetetlenség nehézsége, ha a kommunikátor a tudomány legfrissebb eredményeit kívánja hozzájuk eljuttatni (a tudománykommunikáció szokásos problémáiról – az elefántcsonttoronyban élő, életidegen kutató sztereotípiájáról, az ismeretterjesztéssel kapcsolatos negatív attitűdről, a nagyközönség előtt a tudomány belső vitái és az áltudományok könnyebb befogadhatósága miatt is hitelét veszítő tudósról stb. – nem is beszélve). Az áltudományok és az ezekre is alapozott álhírek korában különös jelentősége van annak, miképpen ériük el a laikus közönséget, kiemelten az újabb nemzedékeket a tudományos tartalmakkal; hogyan lehet a megtévesztő, sőt esetenként rosszindulatú, magukat tudománynak álcázó nézetek ellen küzdeni. Az áltudományok ellenében hathat a szakszerű, ellenőrzött tudománykommunikáció. Az előadás a legújabb lehetőségeket veszi számba: a tudományos témákkal is életszerűen foglalkozó tizenéves youtubert, az Instagramon terjedő tudományos mémeket és gifeket, az egyre népszerűbb podcastokat, a virtuális tudósavatárokat és az egyébként igen sok káros mellékhatással rendelkező deepfake tudománykommunikációs felhasználási módjait.

Budapesti Corvinus Egyetem, tanszékvezető egyetemi docens
agnes.veszelszki@uni-corvinus.hu

Poszterelőadások

BARNA BARNABÁS

Miként vélekedünk a Holdraszállásról? A tudománytagadó- és laikusmágnes

Az általam szerkesztett Csillagvizsgáló Blogon 2019 júliusában tettem közzé egy online kérdőívet az ötven éve történt Holdraszállás megítéléséről, amely az első hazai felmérés volt a témában. A széles körű népszerűsítésnek köszönhetően meglepően sokan, közel hatezren válaszoltak a feltett kérdésekre, így – bár a felmérés nem tekinthető reprezentatívnak – sokat árul el hozzáállásunkról az emberiség történetének egyik legnagyobb tudományos eredményéhez. Ráadásul a Holdraszállás az a téma, amiről mindenkinek van véleménye, és ami gyakran átvezet az összeesküvés-elméletek vagy a tudománytagadás területére is. Az online térben ez a jelenség különösen felerősödik, ahol a személyes kontaktus hiánya vagy az anonimitás okán a közönség is bátrabban kérdez vagy fogalmaz meg harcias véleményt. Előadásomban bemutatom a Csillagvizsgáló Blog munkásságát, külön hangsúlyt fektetve a Holdraszállás 50. évfordulója köré szervezett tematikus cikksorozatra. A felmérés eredményeinek ismertetése mellett ezek között

szerepel az oldal eddigi legolvasottabb bejegyzése, a *TopIO bizonyíték, hogy valóban megtörtént a Holdra szállás*, amely több száz kommentjével számos vitát generált. Az ezek során felbukkanó számos szélsőséges reakció alkalmat kínál a tudománytagadók és a kétkedők archetípusainak elemzésére is – például miért érdemes és miként lehet megkülönböztetni a két csoportot.

Link: https://csillagvizsgalo.blog.hu/2019/08/04/topio_bizonyitek_hogy_valoban_megtortent_a_holdra_szallas

Cseh Tudományos Akadémia Csillagászati Intézete, posztdoktori kutató
bbarna@titan.physx.u-szeged.hu

BENCZE MÁTÉ

A coworking törzs vizsgálata – egy videográfias kutatás tapasztalatai

Kutatásom során a coworking irodák közösségét és a terek fejlődési lehetőségeit vizsgáltam a videográfia módszerével. A videográfia a dokumentumfilm egy speciális fajtája, amelynek lényege a tudományos igényességű vizuális ábrázolásmód. A videográfia területet nyújt a kutatóknak saját kreativitásuk kifejezésére és kiterjesztésére. Ennek eredménye olyan megindító és intellektuálisan stimuláló prezentáció, amely hatásában felülírja a fősodorbéli írásos kutatási dokumentációkat. Előadásomban bemutatom Kozinets és Belk (2006) négy minőségi kritériumának (4T) megjelenését az elkészült videográfiában: Témarelevancia (Topical), Elméleti (Theoretical), Színpadiassági (Theatrical), Technikai (Technical). Összehasonlítom a dokumentumfilm műfajával, valamint néhány jelenetet audiokommentárral ellátva a művészi és tudományos koncepció is jobban megismerhetővé válik.

Budapesti Corvinus Egyetem, PhD-hallgató
benczematt@gmail.com

BLANKÓ MIKLÓS

15 év online hallgatói tudományos újságírás – az ELTE Online tudományrovatáról

Az ELTE Online hallgatói magazin 2005-ben, éppen tizenöt éve kezdte meg működését. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatói-oktatói közösségét, valamint az ELTE iránt érdeklődőket érintő témákkal jelentkezünk négy tematikus rovatunkban, amelyből poszterelőadásomban a tudományrovatot mutatom be. A rovat tizenöt éves történetében közel tíz rovatvezető irányításával több mint százötven újságíró mintegy kétezer tudományos-tudományos ismeretterjesztő írása jelent meg. Számos összefüggést lehet felfedezni a leggyakrabban előkerülő témákban, amelyek közül a digitális világról és az iskolarendszer aktuális kérdéseiről szóló cikkek iránti fokozott figyelmet emelem ki. Bemutatom olvasottsági adataink változásait, valamint arra is keresem a választ, hogy a tudományegyetemi közegben miért a tudományrovat olvasottsági mutatói a legalacsonyabbak a közélet-, kultúra- és sportrovathoz képest. Kétéves főszerkesztői munkám azon intézkedéseit is felvázolom, amelyek a rovat iránti érdeklődést valamelyest fokozták, illetve az online hallgatói tudományos újságírás legnehezebb kérdéseiről is említést teszek.

Eötvös Loránd Tudományegyetem, egyetemi hallgató, főszerkesztő
blanko.miklos@gmail.com

DOMONKOSI ÁGNES – LUDÁNYI ZSÓFIA

„Mi a helyes megszólítás?”

Nyelvi illetani problémák a nyelvi tanácsadói gyakorlatban

A nyelvi tanácsadás a tudománykommunikáció hagyományos, szervezett formája, amelynek során a tanácsadó oly módon igazítja el a hozzá forduló laikus közönséget a nyelvhasználat kérdéseiben, hogy a nyelvtudomány aktuális eredményeit közérthető formában közvetíti. Ezáltal célja nem csupán a tudományos eredmények megismertetése, a téves információk elosztatása, hanem a hétköznapi gyakorlatban alkalmazható nyelvi megoldások felkínálása. A poszter célja annak bemutatása, hogy a nyelvi illetani problémákkal kapcsolatos kérdések megválaszolása összetett, sokrétű tájékozódást, több szempont figyelembevételét megkövetelő tudománykommunikációs feladat. A kutatás két magyar nyelvi tanácsadó szolgálat (Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda, MTA Nyelvtudományi Intézet) anyagában vizsgálja a nyelvi kapcsolattartásra vonatkozó kérdéseket és a rájuk adott válaszokat. Eredményeink szerint a nyelvi kapcsolattartásra (tegezés-magázás, a megszólítások, köszönések) vonatkozó bizonytalanságok normatív iránymutatást igénylő kérdésekként fogalmazódnak meg. Ezek megválaszolása pedig azért összetett feladat, mert a nyelvi adatok, a tudományos eredmények bemutatása önmagában nem elég hatékony, mivel a kérdezők általában nem tájékoztatást, hanem egyértelmű tanácsot, iránymutatást várnak. A tanácsadói szerep ezért a tudományos eredmények ismerete mellett megköveteli a közösség illetani szokásrendjében való tájékozottságot, a kérdező szociokulturális helyzetének és kognitív környezetének felismerését is.

*DÁ: Eszterházy Károly Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék, főiskolai tanár;
LZS: Eszterházy Károly Egyetem Magyar Nyelvészeti Tanszék, egyetemi adjunktus,
MTA Nyelvtudományi Intézet, tudományos munkatárs
domonkosi.agnes@uni-eszterhazy.hu, ludanyi.zsafia@nytud.mta.hu*

FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN – SZABÓ PANNA

Szakfolyóiratok láthatósági mellényben?

Magyar nyelvészeti folyóiratok és az online reprezentáció kihívása

A magyar nyelvű szakfolyóiratok tudománykommunikációjának szerves része az online térben való megjelenés, amely egyre szorosabb kapcsolatban áll a tudományometriai minősítő rendszerekkel is. Előadásunkban néhány hazai nyelvtudományi folyóirat példáján keresztül foglalkozunk e periodikák jelenlegi online láthatóságával, s közelebbről is bemutatjuk egyikük – az általunk gondozott *Névtani Értesítő* – indexálási folyamatát. Számba vesszük azokat a magyar és külföldi adatbázisokat, amelyek a jelenlegi, gyorsan változó kommunikációs környezetben a legfontosabbak lehetnek a magyar nyelvű bölcsészettudományi folyóiratok megfelelő reprezentálásának szempontjából. A nemzetközi citációs adatbázisok kapcsán szólnunk többek között a Scopusba és a Web of Science-be való bekerülés kérdéséről, a tanulmányokra és szerzőkre vonatkozó azonosítókról, az open access elvéhez kapcsolódva a DOAJ és a SHERPA/RoMEO online adatbázisokba való regisztrálásról, illetve e folyamatok kapcsán felmerülő néhány problémáról. Mindez tudományos közérdek is, és intézményes támogatást igényelne; ugyanakkor csak a folyóirat szerkesztésére vonatkozó következetes és pontosan dokumentált elvek és gyakorlatok meghatározásával

valósulhat meg. Végezetül utalunk a láthatóság növelésének pozitív következményeire is (pl. a szerzők és hivatkozások számának növekedése, a nemzetközi kapcsolatok erősödése).

*FT, SM: ELTE BTK Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék,
habilitált egyetemi docens;*

*SZP: ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, osztályvezető-helyettes
panna.szabo@gmail.com*

FORGÁCS BALÁZS ZOLTÁN

Iskolai természettudományos ismeretterjesztés érthető nyelvezettel az Utazó Planetáriumban

Az Utazó Planetárium nyolc éve járja az országot. Iskolákban és óvodákban tartunk ismeretterjesztő előadásokat azzal a céllal, hogy megszerettessük a csillagászatot, a természettudományokat már a kisebb gyerekekkel is. Sokszor tartottunk pályaorientációs és természettudományos napokat is iskolákban. Több év alatt már 300.000 nézőhöz eljuthattunk. Az előadásban néhány összefoglaló gondolatot osztunk meg arról, hogyan lehet lekötni a gyerekek figyelmét, mivel lehet kérdések feltételére ösztönözni a diákokat, és mitől fognak beszélgetni a csillagászatról a gyerekek egymás között is. Mitől figyel egy gyerek a tudományra? Mi motiválja a gyerekeket és mennyi időt képesek és mire képesek figyelni? Mit jelent az, hogy a „gyerekek nyelvén”, érthetően szólunk a fiatalokhoz? Hogyan lehet eredményesen kiegészíteni a tanórai anyagokat? Mit szeretnének a gyerekek hallani és mit kérnek a tanárok? A tanárok és diákok visszajelzéseiről felmérést készítettünk, amelyből fontos következtetések vonhatók le.

*Utazó Planetárium Kft., ügyvezető, tulajdonos
forgacs.balazs@utazoplanetarium.hu*

FREY SÁNDOR

Földmegfigyelés – népszerűen

Az Európai Unió nagyszabású Copernicus földmegfigyelési programja több mint húsz éve indult, és eredményei egyre inkább éreztetik hatásukat mindennapi életünkben. Az elmúlt évek során egy sor, kifejezetten a Copernicus számára készült Sentinel műhold állt pályára. Ezek az űreszközök hihetetlen adatmennyiséget szolgáltatnak, folyamatosan. Az adatok elemzésén, értelmezésén alapulnak a program sokrétű szolgáltatásai a légkör, az óceánok és a szárazföldek figyelésére, az éghajlatváltozás kutatására és a katasztrófa-helyzetek kezelésének segítésére. A műholdas adatok bárki számára szabadon és ingyenesen hozzáférhetők, amitől komoly járulékos gazdasági hasznot, újonnan kifejlesztendő alkalmazások tömegét remélik. A tagországok polgárai és intézményei azonban erről (is) a kelletténél kevésbé tájékozottak. Emiatt hozták létre a szervezők 2016-ban az önkéntes alapon szerveződő Copernicus Academy hálózatot, hogy segítse a program megismertetését. Ennek keretében indítottuk útjára a Sentinel blogot (geosentinel.hu/blog), ahol a Copernicus alkalmazásokkal kapcsolatos általános információval, a program friss híreivel, érdekes és aktuális Sentinel műholdképekkel havonta rendszeresen, 5–7 alkalommal jelentkezünk. Rövid, közérthetően megírt bejegyzéseinkben különös figyelmet szentelünk a magyarországi vonatkozásoknak, hogy még közelebb

hozzuk az európai földmegfigyelési programot a hazai olvasók számára. A poszteren ízelítőt adunk a legnagyobb érdeklődést kiváltó témákból.

*Geo-Sentinel Kft., Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont,
tudományos főmunkatárs
sandor.frey@gmail.com*

HOFFMANN ÁDÁM

Doktoranduszok a nyílt hozzáférés útvesztőjében?

A Budapesti Corvinus Egyetem doktori iskoláinak hallgatói körében végeztünk kérdőíves felmérést 2018 végén. A felmérésben szereplő témakörök a következők voltak: 1. forrás-keresési szokások, 2. kutatói etika, szerzői jog, 3. publikációs stratégia, open access. A kérdőívet több mint 70 doktorandusz töltötte ki. Az előadásban a publikációk nyílt hozzáféréssel kapcsolatos válaszokat mutatom be. Ehhez kapcsolódóan kitérek a kutatói etikával és a szerzői jogokkal kapcsolatos válaszokra is. A felmérés fontos eredménye, hogy a válaszadók többsége fontosnak tartja a nyílt hozzáférésű megjelenést, még akkor is, ha nincs is teljesen tisztában a lehetőségek részleteivel. A felméréssel lényegében egy időben indult el a doktori képzésekbe épített információs írástudás kurzus, amelynek keretében publikációs trendek és lehetőségek is bemutatásra kerülnek.

*Budapesti Corvinus Egyetem Egyetemi Könyvtár, osztályvezető
adam.hoffmann@uni-corvinus.hu*

HORVÁTH DANIELLA DOMINIKA

Offline kreativitás vs. netgeneráció.

Egy innovatív oktatásmódszertani eszköz bemutatása

A digitális technológia térnyerésével, a közösségi média fontos marketingkommunikációs platformmá alakulásával egyidőben az online világ az általános iskolai oktatásba is erőteljesen integrálódott. A papír- és élőszóalapú kommunikációs interakciókat felváltotta a digitális kapcsolattartás. Kvalitatív vizsgálódásunk során arra keressük a választ, hogy egy saját fejlesztésű, a célcsoport igényeire szabott innovatív workshop, amely a tervezői attitűdön keresztül a kreativitás térnyerését támogatja, fel tudja-e venni a versenyt a digitális világgal, a diákok nézőpontjából elemezve. A termék egy oktatásmódszertani eszköz: egy workshop általános iskolás osztályközösségek számára. A termék egyedisége abban rejlik, hogy egy olyan, zárt iskolai keretek között is megvalósítható kreatív oktatásmódszertani eszköz, amelynek az alkalmazása során egy ismert hétköznapi kérdésselvetésre, tudományos és tervezőművészeti módszertannal keresi a közösség együttesen a megoldást egy olyan helyzetben, ahol nincs is (vagy több jó) megoldás létezik. A termék tervezése során a designkommunikáció módszertanát alkalmaztam, amely a résztvevőket kreatív tervezői kapcsolatteremtés állapotába hozza, megteremti a lehetőséget arra, hogy minden diák tervezőként cselekedjen. A prezentációban egy határon túli magyar iskolában végzett akciókutatást mutatok be.

*Budapesti Corvinus Egyetem, PhD-hallgató
h.daniella.dominika@gmail.com*

KISS KRISZTINA – MÁRKU ANITA

Digitális kompetenciák: az információszűrés kérdései és az álhírekhez való viszonyulás a kárpátaljai magyarok körében

A 21. század technikai fejlődése gyorsuló ütemben változtatja meg a környezetet, ami arra ösztönöz bennünket, hogy minél gyorsabban tanuljunk meg alkalmazkodni az új helyzetekhez. Így a digitális világban való jártasság, fejlett digitális kompetenciák egyre inkább szükségesek a tanuláshoz, a munkához és a társadalomban való aktív részvételhez is. Néhány kattintás által mindenki számára elérhetővé válnak a különböző információk, sőt még korábban az információ megszerzése volt a feladat, ma inkább az információdömpingből nehéz kiválasztani azt, ami fontos, hasznos és főleg hiteles. A szabad internet-hozzáférés által, bárki közzétehet bizonyos információkat, híreket. Ezért gyakran előfordul, hogy az olvasó nem tudja, ki a szerző, hiteles-e a forrás, valamint mennyire aktuális az adott információ. Az álhírekkel és áltudományos tartalmakkal való szembeszállás során nem elhanyagolhatóak azok a stratégiák (mint a kulcsszavas, hangalapú, képalapú keresés), eszközök (keresőprogramok) sem, amelyeket az olvasó az információ keresésére és szűrésére alkalmaz. Az előadásban a kárpátaljai lakosok, szűkebben a Beregszászi járásban élők meghatározott csoportjával végzett felmérés (2019-2020) részeredményeit mutatjuk be: a digitális szövegértési készségeknek egy szeletét, mégpedig az információkeresés és -szűrés kérdéseit, valamint az áltudományos hírek, a hoaxok felismerését, kezelését járjuk körbe.

KK: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, MA-hallgató;

MA: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,

Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont, főiskolai docens, tudományos munkatárs

kriszti.kiss23@gmail.com

KRISTÓF ANIKÓ

TED-előadások használata az egyetemi oktatásban

1990-től minden évben megrendezésre kerül a TED (Technology, Entertainment, Design) konferencia, amely az évek során kisebb, helyi eseményekkel is gazdagodott. A konferenciák előadásainak tematikája szerteágazó, azonban különös hangsúlyt fektetnek arra, hogy valóban fogyasztható, informatív és érdekes előadások jelenjenek meg, függetlenül a témától. A videóanyagok ellenőrzött minőségének köszönhetően egyetemi oktatók is egyre gyakrabban használják a TED-et előadásaik közben, hogy szemléletes módon mutassanak be különböző témákat. Az elmúlt években a TED szervezői az osztálytermekben való sikerükön felbuzdulva egy külön kategóriát hoztak létre, amely TED-Ed néven, kifejezetten „óra” készült, rövidebb videókból áll. Itt a szélesebb közönséget célzó konferencia-előadások helyett/mellett megjelennek komolyabb tudományos témákat boncolgató felvételek is. Kutatásomban két témát vizsgálok: 1. Milyen ezeknek a videóknak a hallgatói megítélése: kedvelik-e, hasznosnak tartják őket? Vagy inkább úgy érzik, hogy a használatuk oka az, hogy az oktató a saját munkáját könnyítse? 2. Van-e tudományterületeken belüli eltérés a videók használatának arányában? Feltevésem szerint ezeknek a videóknak a hallgatói megítélése összességében pozitív lesz, és elsősorban a társadalomtudományi területeken használják őket, míg a természettudományi szakok esetében limitált számban jelennek majd meg.

Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola, PhD-hallgató

aniko.kristof@gmail.com

KUTTNER ÁDÁM

AR/VR technológiák a kiállítási kommunikációban

Előadásom témája a multimédia-alapú kiállítási kommunikáció egyik legújabb műfaja: a kiterjesztett- és a virtuálisvalóság-technológiák használata. AR/VR-alkalmazásokra épülő hazai és nemzetközi jó és kevésbé sikeres gyakorlatokat mutatok be, ismertetve a kommunikációs megoldások tudománykommunikációs értékét és tartalmi-technikai újításait. A megfigyelések során 9 ország 15 kulturális intézményében összesen 27, főleg múzeumok által fejlesztett kommunikációs alkalmazást vizsgáltam meg. Értékeltem az alkalmazásokat tudományos hitelesség, kommunikatív érték, edutainment-minőség, valamint technikai színvonal alapján. Vizsgáltam természettudományi, történelmi, kulturális örökséggel kapcsolatos, művészeti és technikatörténeti alkalmazásokat, világviszonylatban is jelentős nagy múzeumban, néhány alkalmazottal dolgozó galériában és kisebb helytörténeti gyűjteményben egyaránt. A vizsgálat során szerzett tapasztalataim alapján pontosíthatom és gyakorlati példákkal támaszthatom alá a multimédia-alapú kiállítási kommunikáció modelljét, amely elméleti alapja lehet a hasonló technológiára épülő alkalmazások tartalmi és funkcionális tervezésénél mind múzeumok, mind a tudománykommunikáció más területein dolgozó szakemberek számára.

BCE Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola, PhD-hallgató
adam@topschool.hu

LEHOCZKY ANNAMÁRIA – PIECZKA ILDIKÓ – SZABÓ AMANDA IMOLA – VIGH PÉTER

Klímakommunikáció: a keretezés művészete?

A globális éghajlatváltozás korunk egyik legnagyobb kihívása és veszélye, mégis évtizedekig halogattuk az érdemi cselevést, amiért részben a megfelelő tájékoztatás hiánya, valamint a problémát relativizáló és tagadó lejárató kampányok okolhatók. Az ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testületének 2018 októberében megjelent 1,5 fokok globális melegeedésről szóló jelentése már olyan erősen kondította meg a vészhangot, hogy az végre visszhangra talált a nemzetközi sajtóban, és bekerült a közbeszédbe. De mi a probléma a kattintásvadász „mind meghalunk” narratívával? Miért olyan nehéz és hogyan lehet jobban kommunikálni a témát? A keretezés (*framing*) az emberi kommunikáció kikerülhetetlen része, azonban a klímaváltozás kommunikációjában hosszú évekig nem kapott elég figyelmet. Pedig megfelelő keretezés által képesek vagyunk befolyásolni, hogy az emberek mit érzékelnek egy adott jelenségből vagy eseményből, mit tartanak az okának és a lehetséges következményeinek, mennyire érzik érintve magukat, és milyen morális értékítéletet alakítanak ki róla. Például a brit *The Guardian* szerint jóval erősebb nyelvezetet kellene használni, ezért a lap 2019 májusától a *klímaváltozás* helyett a *klímaválság* kifejezést részesíti előnyben cikkeiben. A 2019 áprilisában alakult, az online és közösségi médiában aktívan jelenlévő Másfél fok (masfelfok.hu) nevű klímakommunikációs szakmai csoport a fenti kérdéseket járja körbe és támasztja alá az oldal statisztikáinak elemzésével.

Másfél fok (masfelfok.hu), környezeti szakújságíró, éghajlatkutató
annamaria.lehoczky@masfelfok.hu

MEZRICZKY MARCELL

Ál/arc – A deepfake és a digitális videómanipuláció

A mélytanuláson (*deep learning*) alapuló videómanipuláció – a *deepfake* – újfajta kihívást jelenthet nemcsak az egyén, hanem az egész társadalom számára. Általa olyan mondatok adhatók emberek szájába, amelyeket ők sosem mondanának; élethűnek tűnő videók készülhetnek bárkiről a hozzájárulása nélkül. Poszterelőadásomban betekintést nyújtok a jelenség legfontosabb mérföldköveibe, technikai alapjaiba, sorra veszem fajtáit és felhasználási területeit, az ezzel kapcsolatos lehetőségeket és veszélyeket; kitérek a deepfake-pornóra, valamint a hitelesség és a fake news problémájára is. A téma vizsgálatára a 13–15 éves, valamint a 20–23 éves korosztállyal egy önálló kísérletet végeztem, amely azt vizsgálta, milyen arányban ismerik fel a videómanipulációt a korosztály tagjai, és mi alapján hoznak döntést a kérdésben. Az előadás és a kutatás célja, hogy betekintést adjon a diákok manipulációfelismerési hatékonyságába és stratégiáiba, ezzel kapcsolódva be a témában folytatott szakmai diskurzusba. Az eredmények (szándékom szerint) hasznosíthatók lesznek a deepfake elleni küzdelemben.

Budapesti Corvinus Egyetem, egyetemi hallgató
mezy007@gmail.com

MIKÁCZÓ ÉVA ILONA

Az oktatási hatékonyság mérése hallgatók kérdőíves megkérdezésével

A hatékonyság mérése a felsőfokú oktatás területén komoly kihívás, a nemzetközi kutatásban is kiemelt terület. A hazai oktatás-fejlesztés európai uniós támogatással valósul meg, jogos elvárás, hogy a fejlesztő munka eredményességét mérjük. A „mérőeszközök”, illetve a mért változók sokfélék lehetnek, az utóbbi időkben a mennyiségi változók mellett a minőségi mutatók szerepe növekedett. A hatékonyság javulását az elméleti és gyakorlati ismeretek szintje mellett olyan kompetenciák fejlődésében keressük, mint a rugalmas alkalmazkodás, az innovációra való képesség, nyelvi, kommunikációs, szervezési és döntési képességek, informatikai készségek, együttműködési képesség, és önálló, hatékony munkavégzés. Az adatgyűjtés bevett módszere a hallgatók kérdőíves megkérdezése. A kutatás során az általam oktatott tárgyra specializált, részben saját fejlesztésű, a tanulásmódszertani sajátosságokra, illetve a tananyag-feldolgozási módszerekre vonatkozó kérdőív adatait gyűjtöm. A válaszok alapján értékelem a hallgatói elvárások és az oktatás gyakorlatának kapcsolatát, a hallgatók bemeneti paramétereinek, a félév során a hallgatók bevonódásának, az elért eredményeknek és a kialakult véleményeknek a kapcsolatát. Az adatgyűjtés folyamatos, a 2019–2020-as tanév őszi félévének tapasztalatait és összefüggéseit tudom bemutatni.

Budapesti Corvinus Egyetem, tudományos segédmunkatárs
eva.mikaczo@uni-corvinus.hu

MOLNÁR JANKA SÁRA

Miért nézel? Mert ég a kezem, vagy mert ezt az instára posztoltam?

Gimnáziumi éveim alatt, hat éve kezdtem el tudománynépszerűsítéssel foglalkozni előadások, kísérleti bemutatók formájában. Érettségi után elvégeztem az ELTE TTK fizika szakát, mely idő alatt megalapítottam saját tudománynépszerűsítő csoportomat. Három éve egyesületünkben havi rendszerességgel szervezek tudományos meetupokat, nyaranként nyári táborokat 10-16 éves diákok számára. A Corvinus-egyetem gazdaságinformatikus szakán folytattam tanulmányaimat. Ennek oka, hogy céloom az üzleti élet, mentalitás, gondolkodásmód, marketingstratégiák minél mélyebb megismerése, majd ezek alkalmazása a tudománykommunikációs tevékenységemben. 2020 januárjában az általam oktatott 10-16 éves diákok véleményét kikérve felmérést végeztem, hogy ők hogyan látják saját korosztályukat: milyen közösségi médiás felületen „érdemes” ma megjelenni, ha az ember minél több diákhoz szeretné eljuttatni a természettudományok szépségét. Ezen felmérések eredményéről, a diákokkal készített interjúk tanulságairól, illetve eddigi tapasztalataimról számolok be előadásomban. Ezen felül kitérek azokra a tudománykommunikációs módszerekre, amelyekkel tapasztalataink szerint a diákok szüleit lehet megszólítani, rávenni őket, hogy hozzák el gyermekeiket tudományos foglalkozásokra.

Budapesti Corvinus Egyetem, egyetemi hallgató
molnarjankasara@gmail.com

ORDASI ANDRÁS

AstroQuizNight, avagy a tudománykommunikáció kiaknázatlan lehetőségei

„Egy este, amikor az űr nem elválaszt minket, hanem épphogy összeköt.” Az AstroQuizNight egy olyan multidiszciplináris és multifunkciós fórumot szeretne kialakítani, amelyen a csillagászzal és űrkutatókkal kapcsolatos témák érdeklődői találkozhatnak az e téren dolgozó szakemberekkel, és kötetlen hangulatban tudnak velük beszélgetni. A tudománykommunikációt könnyed játékelménnyel köti egybe, amelyen keresztül az érdeklődő a terület érdekességeiről és aktualitásairól is tájékozódhat. Az immár hat alkalommal megrendezett esemény tapasztalatai jó kiindulóalapot adnak az élményalapú tudománykommunikáció szélesebb körű meghonosításához, ezt célozza a poszter.

CSFK Konkoly Thege Miklós Csillagászati Intézet, tudományos segédmunkatárs
andrew.ordasi@gmail.com

PÖLCZ ÁDÁM

A nyelvvédői attitűd reprezentációi a Helyesen magyarul Facebook-csoportban

Antropológiai nyelvészeti kutatások bizonyítják, hogy az ember a nyelv megőrzésén keresztül is törekszik a kultúrája fenntartására. Ez a tevékenység olykor laikus, nyelvbarát (nyelvvédő) közösségekben működik, és a nyelvet erőteljesen védelmező, az idegennek ható elemeket elutasító megnyilatkozásokban ölt testet. A megnyilatkozásokban markánsan megjelenhet a helyesírással kapcsolatos vélemények, észrevételek megfogalmazása is.

A nyelvédelem a nyelvpolitikai cselekvési színterek között legalul helyezkedik el: amatőr, de jó szándékú emberek képviselik, akik ma már a Facebookon is saját közösségeket alakítanak. Az előadás a Helyesen magyarul Facebook-csoportban megjelenő nyelvvédői attitűdök bemutatására és tipizálására, az ott megjelenő, nyelvről alkotott laikus elképzelések feltárására vállalkozik – egy nyelvész szemén keresztül.

*ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Magyar Nyelvi és Irodalmi Tanszék,
tanszékvezető egyetemi adjunktus
polcz.adam@tok.elte.hu*

SOMODY EVELIN

Tudományos online újságírás a gyakorlatban: A klímaújságírás helyzete Magyarországon

A Brüsszelben uniós tudósítoként töltött félév alatt fő érdeklődési területem a környezetvédelem és klímapolitika lettek, amelyek számos új tisztázatlan etikai kérdés elé állítják az újságíró szakmát. Ahhoz, hogy a lehető leghitelesebben tudósítson egy ilyen átfogó szakpolitikai témáról az újságíró, nem elegendő csak az íráshoz, a kérdésfeltevéshez szükséges alapvető szakmai eszköztárak elsajátítása. Meg kell értenie a nyilatkozatok mögött megbújó érdekeket, gazdasági tényezőket és valós természeti jelenségek okait, hatásait, ami gyakran a klímakutatóknak sem világos. Ezen tények mentén olyan helyzetbe kerül az újságíró, hogy mások világnézetére lesz hatással, amit ír, politikai érdekeket gyengíthet, erősíthet, emelhet fel és dönthet meg nézeteket, mozgalmakat. Hol helyezkedik el a határ a tudományos és a politikai újságírás között? Milyen témák uralkodnak? A természeti katasztrófák, sokkoló adatok vagy inkább egy újdonsült „klímaceleb” ragadja meg jobban a figyelmet? Kell-e az újságírónak a trendtémákhoz igazodnia, hol található az arany középút a tényfeltárás és az olvasottság szinten tartása között? Előadásomban bemutatom, hogyan és mit reprezentálnak a gyakorlatban a klímavédelemmel foglalkozó online cikkek, és milyen kapcsolatba kerülnek a tudománnyal.

*Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, mesterszakos egyetemi hallgató
somodyevelin95@gmail.com*

URICSKA ERNA

A rendészeti közösségi oldalak bejegyzéseinek oktatási célú alkalmazása

A Café EFLE (English for Law Enforcement) módszer (Molnár–Uricska 2019) a tantermi keretek közötti párbeszédre koncentrál. A rendészeti közösségi oldalak – a való élethez hasonló módon – párbeszédre adnak lehetőséget a rendőrségi szervezetek és a lakosság tagjai között. Fontos eredmény a párbeszéd jellegzetességeinek összegyűjtése, a rendészeti digilektus bevezetése Veszelszki (2017) digilektus-fogalma nyomán (Uricska 2020). Ezeknek eredményeképpen jött létre Café EFLE névvel az a Facebook-csoport, ahol hazai és külföldi szervezetek által létrehozott bejegyzéseket osztunk meg oktatási célból. Az angol nyelvű oldalak kiváló lehetőséget biztosítanak arra, hogy értesüljünk a legfrissebb hírekről, és tetten érjük a nyelv azonnali változásait, szóhasználatát. A magyar nyelvű oldalak pedig fordítási és kommunikációs készségek fejlesztésére is kiválóak. A hallgatók, csatlakozva a Café EFLE nevű csoporthoz, saját maguk is szerkeszthetik az ott megosztott

tartalmakat, azokhoz órai kereteken kívül is hozzáférnek. Ily módon a virtuális Café kiterjeszhető időben és térben is. Bármikor vissza lehet térni, folytatni lehet az olvasást, az újabb hírek böngészését. A módszer másik elképzelése és célja az, hogy a hallgatókban felébresszük az élethosszig tartó tanulás igényét, és megalapozzuk az önálló olvasóvá-tanulóvá nevelés gondolatát. A cél az, hogy a szaknyelv tanulása, fejlesztése az egyetemi nyelvi kurzusok befejezése után se érjen véget.

Molnár K. – Uricska E. 2018: The Police Café. An Efficient method for improving the dialogues between the Police and the Community. *European Law Enforcement Research Bulletin*, Special Conference Edition 4.

Uricska E. 2020: Közösségi rendészet-közösségi média, Elméleti háttér és a rendészeti digilektus fogalmának bevezetése. *Magyar Rendészet* 20/2. (megjelenés alatt)

Veszelszki Á. 2017: *Netnyelvészet. Bevezetés az internet nyelvhasználatába*. Budapest: L'Harmattan Kiadó.

NKE RTK Idegen Nyelvi és Szaknyelvi Lektorátus, mesteroktató, angol nyelvtanár
uricska.erna@gmail.com

VITÉZ VERONIKA

Nyíltan a tudomány szolgálatában: Open Access lehetőségek a Corvinus Egyetemen

Az Európai Unió szervezetei, a kutatásfinanszírozó testületek előírhatják az általuk finanszírozott tudományos kutatások nyílt hozzáférésű (*open access*) közzétételét. Az OA azonban nem csak kötelezettség, lehetőség is! Előny a kutatónak, a kutatót foglalkoztató intézménynek és a társadalomnak. Növeli a szerző idézettségét, az új kutatási irányok és a közpénzekből végzett kutatások eredményeinek láthatóságát. A nyílt lehetőség többféle módon megragadható a Corvinuson. A zöld út a kiadó archiválási politikájával összhangban a publikáció tartalmilag végleges verziójának feltöltése a Corvinus Kutatások intézményi repozitóriumba. Az arany út választása a publikáció nyílt hozzáférésű megjelenését jelenti valamely lektorált, egészében open access folyóiratban. A hibrid verzióban egyes cikkek válnak nyíltan elérhetővé közzétételi díj (APC) fizetése ellenében. A kutatásfinanszírozók ebben az esetben az APC mellett előfizetési díjat fizetnek a folyóiratokra, viszont a tudományos eredmények láthatósága a magas költségekkel szemben nincs arányban. A hibrid út hátrányainak kiküszöbölésére jött létre több OA publikálást és előfizetést magában foglaló szerződés a nagyobb kiadók és az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Program között. Ezek keretében a Corvinus Egyetemnél affiliált szerzők APC fizetése nélkül publikálhatnak a kiadók meghatározott folyóirataiban, illetve a folyóiratokhoz való hozzáférés is biztosított. A poszter e lehetőségeket mutatja be.

Budapesti Corvinus Egyetem, Egyetemi Könyvtár, kutatástámogató könyvtáros
veronika.vitez@uni-corvinus.hu

